

Список використаних джерел:

1. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента: учеб. пособие / И.Т. Балабанов. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 528 с.
2. Базилевич В. Метафізика економіки: монографія / В. Базилевич, В. Ільїн. – К.: Знання-Прес, 2007. – 718 с.
3. Благун І.Г. Фінанси [Текст]: навч. посіб. / І.Г. Благун, Р.С. Сорока, І.В. Єлейко. – Львів: Магнолія 2006, 2008. – 314с. – (Вища Освіта в Україні).
4. Єлецьких С.Я. Дослідження сутності та складових фінансового механізму стійкого розвитку промислового підприємства / С.Я. Єлецьких // Економіка промисловості. – 2013. – № 3 (63). – С. 105-112.
5. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент / Г.Г. Кірейцев. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 440 с.
6. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 560 с.
7. Ковалюк О.М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики): монографія / О.М. Ковалюк. – Львів: Вид. центр Львівського нац. ун-ту ім. Івана Франка, 2002. – 396 с.
8. Фінанси підприємств: підруч. / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 7-ме вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2008. – 552 с.
9. Финансы / Под ред. В.М. Родионова. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 348 с.
10. Чернявська О.В. Методика оцінки ефективності механізму забезпечення фінансової стійкості підприємства споживчої кооперації України / О.В. Чернявська, О.М. Рафальська // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2011. – № 4 (49). – С. 317-321.
11. Шеремет А.Д. Финансы предприятий: менеджмент и анализ / А.Д. Шеремет, А.Ф. Ионова. – М.: ИНФРА-М. – 2009. – 479 с.
12. Ніколаєва А.М. Фінансовий механізм підвищення капіталізації аграрних підприємств / Ніколаєва А.М., Іщук Л.І., Пиріг С.О. // Економічний форум. Наук. ж-л. – Луцьк: ІВВ ЛНТУ, 2018. – №3. – С. 220-224.
13. Потенціал підприємства: формування та використання / [Касьянова Н.В., Солоха Д.В., Морєва В.В. та ін.]. – [2-е вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 248 с.

Рецензент д.е.н., професор Вахович І.М.

УДК 336.71

Мостовенко Н.А., к.е.н, доцент

Коробчук Т.І., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

**КРЕДИТНІ ПОСЛУГИ У ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ**

У публікації досліджено природу поняття «кредитна послуга» та економічну сутність категорії «ринку кредитних послуг». Представлено аналітичний огляд вітчизняного ринку кредитних послуг, а також визначено його роль у фінансовому забезпеченні розвитку соціально-економічних систем.

Ключові слова: кредит, кредитна система, кредитна послуга, ринок кредитних послуг, кредитні установи.

Mostovenko N., Korobchuk T.

**CREDIT SERVICES IN FINANCIAL PROVIDING OF DEVELOPMENT
OF SOCIO-ECONOMICAL SYSTEMS**

The publication analyzes a nature of the concept of «credit service» and economical meaning of the category «market of credit services». An analitic review of the domestic market of credit services is presented, and its role in financial providing of the development of socio-economical systems is also defined.

Keywords: credit, credit system, credit service, market of credit services, credit institutions.

Мостовенко Н.А., Коробчук Т.И.

**КРЕДИТНЫЕ УСЛУГИ В ФИНАНСОВОМ ОБЕСПЕЧЕНИИ РАЗВИТИЯ
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ**

В публикации исследована природа понятия «кредитная услуга» и экономическая сущность категории «рынок кредитных услуг», представлен аналитический обзор отечественного рынка

кредитных услуг, а также определена его роль в финансовом обеспечении развития социально-экономических систем.

Ключевые слова: кредит, кредитная система, кредитная услуга, рынок кредитных услуг, кредитные учреждения.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Фінансове забезпечення розвитку соціально-економічних систем не може відбуватися поза ринком кредитних послуг. Цей сегмент фінансового ринку сьогодні є доволі широким та нерозривно пов'язаним із динамікою економічного зростання. Зростання інтересу науковців до згаданої проблематики вилилося у застосування доволі різноманітної термінології та понятійного апарату. Переважна більшість досліджень стосується ринку банківських кредитних послуг, що є цілком закономірним в умовах банкоцентричної кредитної системи України. Проте, велика кількість небанківських інституцій, що так чи інакше здійснюють кредитне обслуговування, різноманіття потреб у кредитному забезпеченні з боку споживачів, інтенсивне поширення сервісу онлайн-кредитування є тими факторами, що не лише формують, але й визначатимуть напрями розвитку ринку кредитних послуг у перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. У обговоренні актуальних питань становлення кредитного ринку України варто відзначити науковий доробок таких вітчизняних дослідників як Г. Миськів [1], С. Глущенко [2]. Дослідження стану й перспектив розвитку банківського кредитування в системі кредитного ринку знаходимо у наукових публікаціях працях В. Коваленко [3], С. Науменкової [4], О. Москвічової [5], Є. Грішиної [6] та ін. Також варто зазначити зростання зацікавленості до становлення та розвитку небанківського сектору кредитного ринку, зокрема у працях Є. Бублика [7], С. Левченко [8], Є. Осадчого [9], Р. Бачо [10]. Таким чином, питання розвитку й становлення ринку кредитних послуг розглядалися побіжно, з огляду на кризовий період, а отже потребують системного опрацювання.

Цілі статті. Метою публікації є дослідження категорії «кредитна послуга», характеристика вітчизняного ринку кредитних послуг та його ролі у фінансовому забезпеченні розвитку соціально-економічних систем.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Збільшення кількості професійних учасників фінансового ринку, доходи яких формуються при наданні коштів на умовах кредиту, постійне зростання потреб споживачів у товарах та послугах, що не покриваються негайно джерелами доходів, зумовлюють появу такої специфічної сфери, як сфера кредитних послуг. Вивчаючи природу кредитних послуг, С. Волосович та В. Кривошеєва, зокрема, зазначають, що: «Сутність кредитних послуг багато в чому визначається дефініцією «послуга» [11, с.75]. Проте, сам зміст поняття «кредитна послуга» згадані автори застосовують у вузькому значення і лише для тих позичальників, що є фізичними особами, тлумачачи кредитні послуги як «діяльність фінансових посередників із здійснення кредитних операцій з фінансовими активами і в інтересах споживача-позичальника» [11, с. 79]. Проте сфера послуг не обмежується лише споживанням з боку фізичних осіб. Так, у С.М. Еш, знаходимо таке визначення: «Сфера послуг – це сукупність динамічних у часі і локалізованих у просторі соціально-економічних відносин між їх виробниками і споживачами, які формуються і реалізуються на ринку в процесі задоволення платоспроможного попиту реальних і потенційних споживачів послуг пропозицією цих послуг, забезпечують їх відтворення» [12, с. 8]. Отже, спираючись на запропоноване С.М. Еш визначення сфери послуг, доходимо висновку, що потреби у кредитних послугах виникають не лише у фізичних осіб. Споживачами кредитних послуг є і підприємства, і фінансові установи, а також держава. Крім того, результатом кредитної послуги є не лише кредитний продукт, як про це пишуть окремі

дослідники [11, с. 79]. Таким результатом може бути й кредитне обслуговування, як от: перевірка та розгляд документів, пов'язаних із наданням кредитів, гарантій, порук, договорів застави, факторингу тощо. Отже кредитний продукт – це визначена на договірних засадах форма споживання клієнтом кредитної послуги. Формування потреби у кредитних послугах узагальнимо за допомогою схеми (рис. 1).

Рис. 1. Формування потреби у кредитних послугах і кредитному обслуговуванні*
*Сформовано авторами

Таким чином, потреби у кредитному обслуговуванні, а отже потреби в кредитних послугах, формуються на певних етапах процесу суспільного відтворення, та супроводжують сфери виробництва, обміну, розподілу та споживання.

У фінансовому забезпеченні розвитку соціально-економічних систем визначальну роль, в плані інституційного наповнення, відіграє кредитна система. Акумуляуючи власні ресурси та мобілізуючи вільні грошові кошти господарюючих структур та населення банківський та парабанківський сегменти кредитної системи, з ринкової точки зору, створюють передумови для забезпечення купівлі-продажу кредитних ресурсів. До загальних передумов становлення та подальшого функціонування будь-якого ринку необхідні такі елементи як попит і пропозиція, результатом співвідношення між якими виступає ціна. Певною мірою зазначені аспекти знаходять своє відображення у представлених нижче тлумаченнях поняття «ринку кредитних послуг» (табл.1).

Таблиця 1

Тлумачення поняття «ринку кредитних послуг»*

Автор, джерело	Зміст визначення
Є.М. Сич, В.П. Льчук, Н.І. Гавриленко [13, с. 147]	Це специфічний вид ринку, на якому продаються і купуються кредитні ресурси та банківські послуги.
С.В. Науменкова, С.В. Міщенко [4, с. 28-29]	Як окреме поняття не виділене, згадується в контексті сегментації ринку фінансових послуг за видами фінансових активів.
Ю.В. Кудрявцева [14, с. 7]	Є сегментом фінансового й кредитного ринку, котрий має з ними спільні риси, проте відрізняється системою взаємодії між кредиторами та позичальниками, специфікою пропонувананих кредитних продуктів, що впливають на чинники попиту і пропозиції, формування ціни, особливості інфраструктури ринку.
О.С. Москвіцова [5, с. 326]	Це складова фінансового ринку, яка представляє собою сукупність організаційно-правових відносин, пов'язаних з процесом купівлі-продажу кредитних ресурсів.

*Сформовано авторами

Як бачимо, у науковій та навчально-методичній літературі більшість визначень поняття «ринку кредитних послуг» відштовхуються від фінансового ринку та його

складових (сегментів), що є цілком обґрунтованим. На думку О.С. Москвічової, суб'єктами цього ринку виступають кредитори, позичальники, посередники і держава, а об'єктом є кредитний продукт (послуга) [5, с. 326]. Для більш детальної характеристики поняття «ринку кредитних послуг» зауважимо, що на фінансовому ринку формуються попит та пропозиція на кредитні ресурси, як на фінансові активи певного виду. Вони мають характерні особливості в силу своєї кредитної природи. До них належать: повернений рух вартості, платність, строковість, добровільність. Причому до окремих їх видів застосовуються також принципи цільового характеру використання та забезпеченості (використання застави, як форми забезпечення повернення позики). Саме це й дає підстави виокремити ринок кредитних послуг як особливий сектор фінансового ринку, що задовольняє потребу економічних суб'єктів у кредитних ресурсах та кредитному обслуговуванні.

Варто зазначити, що вітчизняний ринок кредитних послуг представлений банками, а також небанківськими фінансовими установами. Внаслідок цього, регулятивний вплив на цей ринок здійснюється з одного боку Національним банком України, з іншого – Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Як свідчать оприлюднені регуляторами статистичні дані, за остання роки кількість банківських та небанківських фінансових установ істотно скоротилася. Так, згідно з даними Нацкомфінпослуг, станом на 30.06.2017р. порівняно з аналогічною датою 2016 року відбулося зменшення кількості кредитних установ на 297 одиниць, або на 40,5%, зокрема скорочення кількості кредитних спілок склало 168 одиниць (29,2%) та юридичних осіб публічного права – 1 одиницю (3,3%) [15, с.1]. За вказаний період також скоротилася й кількість банків: із 102 до 90 установ (причому станом на 01.07.2018р. кількість банків становить уже 82 установи). За допомогою табл. 2 розглянемо, який вплив мало скорочення кількості банківських установ на рівень проникнення кредитних послуг в національне господарство.

Таблиця 2

Обсяги наданих кредитів банківським сектором*

Показники	Роки			Темп приросту, %	
	2015	2016	2017	2016/2015	2017/2016
Валові кредити суб'єктам господарювання, млрд. грн.	831	847	870	1,9	2,7
Чисті кредити суб'єктам господарювання, млрд. грн.	614	477	457	-22,3	-4,2
Валові кредити фізичним особам, млрд. грн.	176	157	171	-10,8	8,9
Чисті кредити фізичним особам, млрд. грн.	96	76	92	-20,8	21,1
Валові кредити суб'єктам господарювання / ВВП, %	41,8	35,5	29,2	-15,1	-17,7
Чисті кредити суб'єктам господарювання / ВВП, %	30,9	20,0	15,3	-35,3	-23,5
Валові кредити фізичним особам / ВВП, %	8,8	6,6	5,7	-25,0	-13,6
Чисті кредити фізичним особам / ВВП, %	4,8	3,2	3,1	-33,3	-3,1

*Сформовано та розраховано авторами на основі джерела [16]

Як свідчать статистичні дані, рівень проникнення кредитних послуг банків на макроекономічне зростання зведено до мінімуму. Маємо істотне скорочення обсягів кредитування реального сектору економіки, оскільки на тлі незначного скорочення обсягів як валового так і чистого кредитування, відбулося різке падіння за відношенням обсягів банківського кредитування до ВВП. Причому має місце зростання номінального ВВП за вказаний період: на 20,4% та 25,2% відповідно. Разом з тим, частка кредитів фізичним особам у ВВП залишається майже на незмінному рівні.

З метою виявлення домінуючих суб'єктів ринку кредитних послуг розглянемо динаміку обсягів загальних активів в цьому сегменті фінансового ринку (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка активів основних суб'єктів ринку кредитних послуг, млн. грн*

Показники	Станом на I півріччя:			Темп приросту, %	
	2015р.	2016р.	2017р.	2016/2015	2017/2016
Банківські установи	1440409,0	15720288,0	1717819,0	9,1	9,3
Кредитні спілки	2232,3	2143,1	2154,0	-4,0	0,5
Ломбарди	2215,0	2987,6	3467,3	34,9	16,1
Фінансові компанії	67465,3	80623,5	105418,7	19,5	30,8
Юридичні особи публічного права	9894,9	7420,0	7446,6	-25,0	0,4

*Сформовано та розраховано авторами на основі джерел [15, 16]

За даними таблиці можна зробити висновок про значне переважання банківських установ на ринку кредитних послуг та стабільний приріст їх загальних активів. Певної стабілізації у своєму розвитку зазнали кредитні спілки та юридичні особи публічного права. Проте вагомий приріст активів демонструють ломбарди, причому загальні обсяги їх активів на сучасному ринку кредитних послуг перевищують загальні обсяги активів кредитних спілок. Отже населення України продовжує користуватися послугами цих установ, потребуючи швидких, відносно невеликих за обсягом, готівкових коштів за простою процедурою, що однак може бути свідченням зменшення доходів громадян та погіршенням їх матеріального добробуту.

Найбільш стрімким є на сьогодні приріст активів фінансових компаній. За I півріччя 2017 року відбулося збільшення активів фінансових компаній на 30,8% (24795,2 млн. грн.), в той же час обсяги фінансових послуг зросли на 95,4% (48430,6 млн. грн.) порівняно з аналогічним періодом I півріччя 2016 року. За даними Нацкомфінпослуг найбільше збільшення обсягів з надання фінансових послуг кредитного характеру відбулося за такими їх видами [15]: надання послуг з фінансового лізингу – в 17,3 разу (107,5 млн. грн.); надання гарантій та поручительств в 2,9 разу (1590,8 млн. грн.); надання коштів у позику, в т. ч. на умовах фінансового кредиту в 2,5 разу (6989,4 млн. грн.); надання послуг з факторингу – на 67,7% (5151,6млн. грн.). Отже, фінансове забезпечення розвитку таких сфер як виробничо-господарська і комерційна діяльність неможливе поза кредитним обслуговуванням.

Висновки. Такими чином, потреби позичальників не обмежуються лише попитом на кредитні ресурси. Нині господарюючі суб'єкти та населення потребують певного кредитного обслуговування, що дозволяє вести мову про формування певного ринку кредитних послуг. Як особливий сектор фінансового ринку, він є сукупністю організаційно-правових відносин та інститутів, що задовольняють потреби різних суб'єктів соціально-економічних систем у кредитних ресурсах та кредитному обслуговуванні. Домінуючим сегментом вітчизняної кредитної системи залишається банківський сектор, проте найбільш динамічний розвиток упродовж останніх років демонструє небанківський сектор, зокрема фінансові компанії.

Список використаних джерел:

1. Миськів, Г. В. Функціонування та розвиток кредитного ринку України : дис. ... докт. екон. наук : 08.00.08 / Миськів Галина Василівна; ДВНЗ «Університет банківської справи». – К., 2016. – 533 с.
2. Глущенко С. В. Гроші. Кредит. Кредитний ринок. – К. : НаУКМА, 2015. – 204 с.
3. Коваленко В. В. Кредитний ринок України: проблеми та перспективи розвитку / В.В. Коваленко // Регіональна економіка та управління. – 2015. – №3 (06). – С. 79-82.
4. Науменкова С. В. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. / С.В. Науменкова, С.В. Міщенко. – К.: Знання, 2010. – 532 с.
5. Москвічова О. С. Сутність державного регулювання ринку кредитних послуг в умовах банківської кризи / О.С. Москвічова // Бізнесінформ. – 2013. – №5. – С. 324-328.

6. Гришина Е. А. Тенденции развития кредитных услуг, предоставляемых коммерческими банками / Е.А. Гришина // Финансы и кредит. – 2016. – №28. – С. 18-27.
7. Бублик Є. О. Небанківський сектор кредитного ринку України: вектори піднесення / Є.О. Бублик // Український соціум. – 2017. – №1 (60). – С. 97-107.
8. Левченко В. П. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг України: монографія / В.П. Левченко. – К.: ЦУЛ, 2013. – 368 с.
9. Осадчий Є. С. Особливості діяльності фінансово-кредитних установ в Україні / Є.С. Осадчий // Економіка і суспільство. – 2016. - №5. – С. 375-382.
10. Бачо Р. Й. Поняття ринків небанківських фінансових послуг та фасетна класифікація факторів, що впливають на їх розвиток / Р.Й. Бачо // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. Випуск 2 (48) – 2016. – С. 255-264.
11. Волосович С. Економічна природа кредитних послуг / С. Волосович, В. Кривошеєва // Вісник КНТУ. – 2015. – №2. – С. 74-84.
12. Еш С.М. Ринок фінансових послуг [текст] підручник / С.М. Еш – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 400 с.
13. Сич Є. М. Ринок фінансових послуг [текст] навчальний посібник / Є.М. Сич, В.П. Ільчук, Н.І. Гавриленко – К.: «Центр учбової літератури», 2012. – 428 с.
14. Кудрявцева Ю.В. Развитие рынка кредитных услуг населению в России : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.10 – «Финансы, денежное обращение и кредит» / Ю. В. Кудрявцева. – Москва, 2011. – 26 с. – Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://www.disserscat.com/content/razvitie-rynka-kreditnykh-uslug-naseleniyu-v-rossii#ixzz5OLafncvB>.
15. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Інформація про стан і розвиток кредитних установ України. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua>.
16. Офіційний сайт Національного банку України. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>.

Рецензент д.е.н., професор Вахович І.М.

УДК 336.6

Олександренко І.В., к.е.н., доцент

Прытула Н.В., студентка спеціальності „Фінанси, банківська справа та страхування”

Луцький національний технічний університет

ОПТИМІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

У статті подано визначення, сутнісні характеристики та джерела формування і напрями розподілу грошових потоків підприємства. Обґрунтовано потребу в оптимізації грошових потоків підприємства та відображено її основні цілі і завдання. Подано основні етапи здійснення оптимізації грошових потоків підприємства. Відображено заходи, методи та напрями проведення оптимізації грошових потоків підприємства.

Ключові слова: грошові надходження, грошові видатки, інвестиційна діяльність, операційна діяльність, оптимізація грошових потоків, фінансова діяльність.

Oleksandrenko I., Prytula N.

OPTIMIZING THE MONEY FLOWS OF THE ENTERPRISE

The article provides definitions, essential characteristics and sources of formation and directions of distribution of cash flows of the enterprise. The necessity for optimization of cash flows of the enterprise is substantiated and its main goals and objectives are reflected. The main stages of optimization of cash flows of the enterprise are presented. The measures, methods and directions of optimization of cash flows of the enterprise are shown.

Key words: cash receipts, monetary expenditures, investment activity, operational activity, optimization of cash flows, financial activity.

Oleksandrenko I.V., Prytula N.V.

ОПТИМИЗАЦИИ ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье даны определения, существенные характеристики и источники формирования и направления распределения денежных потоков предприятия. Обоснованно потребность в оптимизации денежных потоков предприятия и отражено ее основные цели и задачи. Представлены основные этапы